

УДК 342.9

Євгеній ЖАДАН

кандидат наук з державного управління, докторант кафедри публічного права та приватного права, Університет митної справи та фінансів, вул. Володимира Вернадського, 2/4, м. Дніпро, Україна, 49000

ORCID: 0000-0002-7194-0169

DOI: 10.32782/LST/2023-4-8

Бібліографічний опис статті: Жадан, Є. (2023). Інструменти адміністративно-правового механізму реалізації цілей сучасної державної та регіональної екологічної політики в Україні: термінологічно-понятійний аспект. *Law. State. Technology*, 4, 47–54, doi: 10.32782/LST/2023-4-8

ІНСТРУМЕНТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ ТА РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ: ТЕРМІНОЛОГІЧНО-ПОНЯТІЙНИЙ АСПЕКТ

Метою наукової роботи визначено виявлення ознак інструментів адміністративно-правового механізму реалізації цілей сучасної державної та регіональної екологічної політики в Україні, формулювання відповідного поняття та окреслення видів таких інструментів згідно наявних наукових концепцій та чинних нормативно-правових актів. Визначено такі ознаки інструментів адміністративно-правового механізму реалізації цілей сучасної державної та регіональної екологічної політики в Україні: вони є зовнішнім виразом діяльності з упровадження державної та регіональної екологічної політики; за замістом це сукупність різноманітних засобів, прийомів, методів правового та не правового (політичного, економічного, фінансового, інформаційного) спрямування, що реалізуються в процесі адміністративних дій суб'єктів публічної адміністрації, завдяки яким державна та регіональна екологічна політика втілюється у життя; застосовуються суб'єктами реалізації державної та регіональної екологічної політики; можуть мати як імперативну, так і диспозитивну природу; їх застосування зумовлене повноваженнями та сферою діяльності суб'єктів реалізації екологічної політики; відображають правову динаміку публічного адміністрування у сфері екології; у разі їх застосування настають юридичні наслідки і/або фактичні результати. Поняття інструментів адміністративно-правового механізму реалізації цілей сучасної державної та регіональної екологічної політики в Україні визначено як сукупність різноманітних засобів, прийомів, методів правового та не правового (політичного, економічного, фінансового, інформаційного) спрямування, що застосовуються в процесі адміністративних дій суб'єктів публічної адміністрації, завдяки яким реалізується державна та регіональна екологічна політика. Виокремлено такі групи інструментів адміністративно-правового механізму реалізації цілей сучасної державної та регіональної екологічної політики: регуляторно-планувальні, організаційно-технічні, освітньо-інформативні, координаційні, моніторингово-облікові, економічного спрямування, контрольного-наглядового.

Ключові слова: екологічна політика, сталий розвиток, механізм реалізації, адміністративно-правовий механізм, правові інструменти, інструменти публічного управління, інструменти реалізації, нормативні акти, адміністративні акти, охорона довкілля, органи публічної адміністрації.

Yevgeny ZHADAN

Candidate of Sciences in Public Administration, Doctoral Student at the Department of Public Law and Private Law of the University of Customs and Finance, 2/4, Volodymyr Vernadskyi Str., Dnipro, Ukraine, 49000

ORCID: 0000-0002-7194-0169

DOI: 10.32782/LST/2023-4-8

To cite this article: Zhadan, E. (2023). Instrumenty administratyvno-pravovoho mekhanizmu realizatsii tsilei suchasnoi derzhavnoi ta rehiionalnoi ekolohichnoi polityky v Ukraini: terminolohichno-poniatiiynyi aspekt [Tools of the administrative-legal mechanism for realizing the goals of modern state and regional environmental policy in Ukraine: terminological-conceptual aspect]. *Law. State. Technology*, 4, 47–54, doi: 10.32782/LST/2023-4-8

TOOLS OF THE ADMINISTRATIVE AND LEGAL MECHANISM FOR IMPLEMENTING THE GOALS OF MODERN STATE AND REGIONAL ENVIRONMENTAL POLICY IN UKRAINE: A TERMINOLOGICAL AND CONCEPTUAL ASPECT

The purpose of the scientific work is to identify the features of the administrative-legal mechanism of implementing the goals of modern state and regional environmental policy in Ukraine, to formulate the relevant concept and outline the types of such tools according to the available scientific concepts and current legal acts. The following features of the instruments of the administrative-legal mechanism for the realization of the goals of the modern state and regional environmental policy in Ukraine have been determined: they are an external expression of the activity of implementing the state and regional environmental policy; instead, it is a set of various means, techniques, methods of legal and non-legal (political, economic, financial, informational) direction, which are implemented in the process of administrative actions of subjects of public administration, thanks to which the state and regional environmental policy is implemented; applied by subjects of state and regional environmental policy implementation; can have both imperative and dispositive nature; their application is conditioned by the powers and sphere of activity of the subjects of environmental policy implementation; reflect the legal dynamics of public administration in the field of ecology; in the case of their application, legal consequences and/or actual results occur. The concept of instruments of the administrative-legal mechanism for the implementation of the goals of modern state and regional environmental policy in Ukraine is defined as a set of various means, techniques, methods of legal and non-legal (political, economic, financial, informational) direction, which are used in the process of administrative actions of subjects of public administration, thanks to which the state and regional environmental policy is implemented. The following groups of instruments of the administrative-legal mechanism for realizing the goals of modern state and regional environmental policy are distinguished: regulatory-planning, organizational-technical, educational-informative, coordination, monitoring-accounting, economic direction, control-supervisory.

Key words: environmental policy, sustainable development, implementation mechanism, administrative-legal mechanism, legal instruments, public administration instruments, implementation instruments, regulatory acts, administrative acts, environmental protection, public administration bodies.

Постановка проблеми. Сучасні історичні події в Україні ставлять багато викликів перед суспільством та державою. Через війну багато населених пунктів України зруйновані, більшість будівель там перетворилася на уламки та будівельне сміття, сильно постраждало довкілля (ReStart Ukraine, UNDP Accelerator Lab). У зв'язку із веденням активних бойових дій сотні гектарів земельного фонду України засмічені відходами, забрудненні шкідливими речовинами, які вивільнюються у результаті детонування та зазнають пошкодження структури ґрунтового покриву (Видання Район.Еко, 2022; Карпенко, 2023). На сході та півдні України, де продовжуються бойові дії, масштаби руйнувань та забруднення екології неможливо повністю оцінити, але зрозуміло, що там ситуація набагато гірша ніж в порівнянні з іншими районами, де не ведуться інтенсивні бойові дії. На думку О. Савицького, навіть у тих районах, де відсутні бойові дії, стихійні сміттєзвалища у кожному другому селі та на околицях міст спричиняють забруднення повітря та води, а річки Карпат страждають від переповнення пластиком сміттям, яке потрапляє до сусідніх країн, таких як Румунія, Угорщина та Молдова (Савицький, 2022). Тому питання актуалізації нормативно-правових актів, що визначають державну та регіональну екологічну політику, з урахуванням обставин, що обумовлені не тільки природними особливостями окремих регіонів країни, а й веденням активних бойових дій є нагальним питанням.

Стан наукової розробки проблеми. Науковий аналіз проблематики інструментальної складової в адміністративно-правовому механізмі реалізації цілей сучасної державної та регіональної політики в Україні стали предметом дослідження таких науковців як: В. Галуцько, П. Діхтєвський, О. Кузьменко, (Адміністративне право України, 2018); Н. Галіцина (Галіцина, 2015), І. Гриценко, Р. Мельник, А. Пухтецька (Загальне адміністративне право, 2015), Е. Казмаришин (Казмаришин, 2019); Т. Карпенко (Карпенко, 2023), В. Люх (Люх, 2020); О. Савицький (Савицький, 2022), С. Чернік (Чернік, 2020) та інші. Проте питання інструментів адміністративно-правового механізмі реалізації цілей сучасної державної та регіональної екологічної політики в Україні залишились поза увагою науковців, незважаючи на їх актуальність в сучасних умовах.

Метою наукової роботи – є виявлення ознак інструментів адміністративно-правового механізму реалізації цілей сучасної державної та регіональної екологічної політики в Україні, формулювання відповідного поняття та окреслення видів таких інструментів згідно наявних наукових концепцій та чинних нормативно-правових актів.

Виклад основного матеріалу. Ключові цілі розвитку України на період до 2030 року визначені в Указі Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період 2030 року» (Указ Президента України, 2019). За цим доку-

ментом ключовими напрямками реалізації державної політики є подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства; забезпечення доступності та сталого управління водними ресурсами та санітарією; забезпечення доступу до недорогих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх; забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст, інших населених пунктів; забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва; життя невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та її наслідками; збереження та раціональне використання океанів, морів і морських ресурсів в інтересах сталого розвитку; захист та відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, припинення і повернення назад (розвертання) процесу деградації земель та зупинка процесу втрати біорізноманіття тощо (ч. 1). Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року є орієнтирами для розроблення проектів прогнозних і програмних документів, проектів нормативно-правових актів з метою забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України (Указ Президента України, 2019). Водночас в умовах війни досягнення зазначених цілей сталого розвитку України набагато ускладнюється.

Зазначені в Указі Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період 2030 року» вектори розвитку нашої держави та суспільства були визначені відповідно до Резолюції Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1 (Резолюція, 2015), яка визначила 17 цілей та 169 задач у сфері стабільного розвитку на період до 2030 року. Серед цих цілей та задач одне з головних місць займають питання раціонального використання природних ресурсів, гармонії економічного, соціального та технічного прогресу із природою, запобігання виснаженню природних ресурсів та негативних наслідків погіршення стану навколишнього середовища, включаючи опустелювання, посухи, деградацію земель, нестачу питної води та втрату біорізноманіття.

С.Д. Чернік, зазначає, що концепція сталого розвитку є основою для формування екологічної політики держави. Під сталим розвитком, нею розуміється взаємодія людини й природи на засадах збалансованості та взаємозалежності, яка передбачає раціональне та ефективне споживання природних ресурсів,

мінімізацію негативних впливів на них в процесі задоволення потреб особи (Чернік, 2020). Екологічна політика держави, стверджує С.Д. Чернік, базується на принципах сталого розвитку та нормативно-правових документах схвалених на міжнародному, регіональному та національному рівнях. Україна співпрацює з міжнародним співтовариством, країнами Європейського Союзу у сфері охорони навколишнього природного середовища та регулює екологічні правовідносини відповідно до взятих на себе зобов'язань (Чернік, 2020).

Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» визначає основні засади регіональної екологічної політики. Особливості регіональної екологічної політики обумовлені відмінностями соціально-економічного розвитку регіонів України. Ці відмінності зумовлюють нерівномірне техногенне навантаження на навколишнє природне середовище. Законом передбачалося, що положення Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року і розроблені на її основі національні плани дій будуть інтегровані в регіональні програми соціально-економічного розвитку та деталізовані на рівні регіональних планів дій з охорони навколишнього природного середовища Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя, на основі яких повинні бути розроблені місцеві плани дій з охорони навколишнього природного середовища, підготовлені на рівні територіальних громад, міських, сільських та селищних рад. За результатами виконання місцевих планів дій планувалося посилити значення органів місцевого самоврядування у процесі реалізації державної екологічної політики, визначити напрями її вдосконалення з урахуванням регіональної специфіки (Закон України, 2019). Механізм реалізації Стратегії державної екологічної політики України на період до 2030 року включає: органи, що забезпечують реалізацію; інструменти реалізації; фінансове забезпечення реалізації, етапи реалізації. На наш погляд, ключовим елементом будь якого механізму є саме інструменти його реалізації, які мають бути реалізовані як на державному так і на регіональному рівні. Оскільки державна та регіональна екологічна політика реалізуються органами публічної влади, то ці відносини мають публічно-правовий характер, а тому переважно регулюються нормами адміністративного права.

Загалом питання визначення змісту таких правових категорій як «правові інструменти», «інструменти публічного адміністрування»,

«інструменти механізму адміністративно-правового забезпечення», «інструменти реалізації», «інструменти правового регулювання» розглядалися на рівні наукових досліджень багатьох вчених у прикладній площині щодо окремих сфер діяльності органів публічної влади. Водночас, Е.О. Казміришин, наголошує, що адміністративно-правові інструменти є відносно новою для науки адміністративного права категорією, а отже, не достатньо дослідженою (Казміришин, 2019). Він підтримує думку Р.С. Мельника, що категорія «інструменти публічного адміністрування» замінила собою застаріле поняття «форми і методи державного управління», що стало наслідком розвитку адміністративного права України та наближення його до європейського адміністративного простору (Мельник, 2018).

Автори підручника «Адміністративне право» інструмент публічного адміністрування визначають як зовнішній вираз однорідних за своїм характером і правовою природою груп адміністративних дій суб'єктів публічної адміністрації, реалізований у межах суворої відповідності визначеної законом компетенції з метою досягнення бажаного для публічного адміністрування результату (Адміністративне право України, 2018). В. Галуцько, П. Діхтєвський та О. Кузьменко, вважають, що інструмент публічного адміністрування може бути визначений як зовнішній вираз однорідних за своїм характером і правовою природою груп адміністративних дій суб'єктів публічної адміністрації, реалізований у межах суворої відповідності визначеної законом компетенції з метою досягнення бажаного для публічного адміністрування результату (Адміністративне право України, 2020). В.А. Медяник інструменти адміністративно-правового забезпечення державної соціальної політики формулює як сукупність різноманітних засобів, прийомів, методів політичного, правового, економічного, фінансового та іншого спрямування, завдяки використанню яких державна соціальна політика втілюється у життя (Медяник, 2021). Е.О. Казміришин під категорією «адміністративно-правовий інструмент» розуміє юридичні засоби (прийоми), які використовуються публічною адміністрацією для здійснення регулюючого впливу на учасників суспільних відносин, що склалися у сфері публічного адміністрування (Казміришин, 2019).

В.А. Медяник інструменти адміністративно-правового забезпечення державної соціальної політики визначає як: 1) сукупність різноманітних засобів, прийомів, методів політичного, правового, економічного, фінансового та іншого

спрямування, завдяки використанню яких державна соціальна політика втілюється у життя; 2) зовнішньо виражену діяльність суб'єктів реалізації державної соціальної політики, яка являє собою визначені у законодавстві способи, прийоми та засоби, що здійснюються у межах їхньої компетенції з упровадження державної соціальної політики у життя (Медяник, 2021).

Спираючись на дослідження попередників цієї тематики Е. Казміришин, Р. Мельник, В. Галуцько, П. Діхтєвський та О. Кузьменко узагальнюють такі характерні риси адміністративно-правових інструментів: 1) вони мають публічно-правову природу; 2) суб'єкти публічного адміністрування застосовують їх у процесі свого функціонування; 3) порядок їх застосування регулюється нормами адміністративного права; 4) застосування того чи іншого інструменту зумовлено компетенцією, сферою і метою діяльності суб'єкта публічного адміністрування; 5) у разі їх застосування настають юридичні наслідки і/або фактичні результати; 6) вони є зовнішнім виразом форми адміністративної діяльності публічної адміністрації; 7) відображають правову динаміку публічного адміністрування; 8) зумовлені реалізацією адміністративних обов'язків суб'єктів публічної адміністрації (Мельник, 2018; Адміністративне право України, 2018; Казміришин, 2019).

Інструменти адміністративно-правового забезпечення державної соціальної політики, вважає В.А. Медяник, характеризуються такими ознаками: 1) є зовнішнім виразом діяльності з упровадження державної соціальної політики; 2) застосовуються суб'єктами реалізації державної соціальної політики; 3) їх застосування зумовлене повноваженнями та сферою діяльності суб'єктів реалізації державної соціальної політики; 4) можуть мати як імперативну, так і диспозитивну природу; 5) здебільшого мають правові наслідки (Медяник, 2021).

Щодо груп та видів інструментів адміністративно-правового забезпечення, то думки науковців теж дещо різняться. Так, на думку Р.С. Мельника, до інструментів діяльності публічної адміністрації включають нормативні акти публічної адміністрації, адміністративний акти та адміністративний договір (Мельник, 2018). В.В. Люх виявив, що вченими до переліку інструментів діяльності публічної адміністрації віднесено нормативні акти, адміністративний акт, адміністративний договір, акти-дії, плани, приватно-правові інструменти, нормативні акти, адміністративний розсуд, електронне урядування, фактичні дії (Люх, 2020; Загальне адміністративне право, 2015; Адміністративне

право України, 2020). Н. Галіцина, яка досліджувала інструменти адміністративно-правового механізму реалізації концепції соціальної держави як інструменти діяльності публічної адміністрації, вказує на те, що в діяльності публічної адміністрації можуть використовуватися також регуляторно-планувальні, організаційно-технічні, інформативні та інші інструменти адміністративно-правового механізму (Галіцина, 2015).

Закон України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» визначив, що основними інструментами реалізації державної екологічної політики є: міжсекторальне партнерство та залучення заінтересованих сторін; інформування та комунікація; державне регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища; стратегічна екологічна оцінка та оцінка впливу на довкілля; системи екологічного управління, екологічний аудит, екологічна сертифікація та маркування продукції; екологічний облік; технічне регулювання та облік у сфері охорони навколишнього природного середовища, природокористування та забезпечення екологічної безпеки; законодавство України у сфері охорони навколишнього природного середовища, яке адаптоване до законодавства Європейського Союзу; освіта в інтересах збалансованого (сталого) розвитку; економічні та фінансові механізми, зокрема екологічна модернізація промислових підприємств шляхом зниження ставки екологічного податку або у формі фіксованої річної суми компенсації (відшкодування податку); комплексний моніторинг стану навколишнього природного середовища і нагляд (контроль) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів; міжнародне співробітництво у сфері охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки (Закон України, 2019). Таким чином чинне законодавство вказує на різні види інструментів реалізації цілей державної та регіональної екологічної політики.

Стратегія державної екологічної політики України на період до 2030 року та Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки визначають не тільки цілі, вектори, задачі, а також називають деякі інструменти їх реалізації. Так, наприклад, Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки до інструментів реалізації відносить: плани заходів щодо реалізації Стратегії відповідно на 2021–2023 і 2024–2027 роки; програми та проекти регіо-

нального розвитку; регіональні стратегії розвитку та плани заходів з їх реалізації; державні програми щодо розвитку транскордонного співробітництва, соціально-економічного розвитку окремих територій, угоди щодо регіонального розвитку тощо (Державна стратегія, 2020).

Висновок. Отже, на наш погляд, з урахуванням зазначеного, ознаками інструментів адміністративно-правового механізму реалізації цілей сучасної державної та регіональної екологічної політики в Україні є: 1) вони є зовнішнім виразом діяльності з упровадження державної та регіональної екологічної політики; 2) за замістом це сукупність різноманітних засобів, прийомів, методів правового та не правового (політичного, економічного, фінансового, інформаційного) спрямування, що реалізуються в процесі адміністративних дій суб'єктів публічної адміністрації, завдяки яким державна та регіональна екологічна політика втілюється у життя; 3) застосовуються суб'єктами реалізації державної та регіональної екологічної політики; 4) можуть мати як імперативну, так і диспозитивну природу; 5) їх застосування зумовлене повноваженнями та сферою діяльності суб'єктів реалізації екологічної політики; 6) відображають правову динаміку публічного адміністрування у сфері екології; 7) у разі їх застосування настають юридичні наслідки і/або фактичні результати.

Таким чином поняття інструментів адміністративно-правового механізму реалізації цілей сучасної державної та регіональної екологічної політики в Україні можна визначити як сукупність різноманітних засобів, прийомів, методів правового та не правового (політичного, економічного, фінансового, інформаційного) спрямування, що застосовуються в процесі адміністративних дій суб'єктів публічної адміністрації, завдяки яким реалізується державна та регіональна екологічна політика.

З урахуванням висвітлених наукових концепцій та положень чинних нормативно-правових актів можна виділити наступні групи інструментів механізму адміністративно-правового забезпечення державної та регіональної екологічної політики:

1) регуляторно-планувальні: нормативні акти, адміністративні акти, акти-дії, плани заходів щодо реалізації Стратегії відповідно на 2021–2023 і 2024–2027 роки; програми та проекти регіонального розвитку; регіональні стратегії розвитку та плани заходів з їх реалізації; державні програми щодо розвитку транскордонного співробітництва, соціально-економічного розвитку окремих територій тощо;

2) організаційно-технічні: технічне регулювання та облік у сфері охорони навколишнього природного середовища, природокористування та забезпечення екологічної безпеки;

3) освітньо-інформативні: інформування та комунікація, освіта в інтересах збалансованого (сталого) розвитку;

4) координаційні: міжсекторальне партнерство та залучення заінтересованих сторін; міжнародне співробітництво у сфері охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки; угоди щодо регіонального розвитку тощо;

5) моніторингово-облікові: стратегічна екологічна оцінка та оцінка впливу на довкілля; екологічний аудит, екологічна сертифікація та маркування продукції; екологічний облік;

6) економічного спрямування: економічні та фінансові механізми, зокрема екологічна модернізація промислових підприємств шляхом зниження ставки екологічного податку або у формі фіксованої річної суми компенсації (відшкодування податку);

7) контрольно-наглядові: комплексний моніторинг стану навколишнього природного середовища і нагляд (контроль) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів та інші. Правове регулювання та використання зазначених інструментів механізму адміністративно-правового забезпечення державної та регіональної екологічної політики будуть розглянуті у наступних наукових роботах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В. Галунько та ін. Херсон : Олді-Плюс, 2018. 446 с.
2. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / Галунько В., Діхтієвський П., Кузьменко О. та ін. / за заг. ред. В. Галунька, О. Правотворової. Видання третє. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 584 с.
3. В Україні 20% сільськогосподарських земель зазнали деградації через війну. Видання Район. Еко 5.12.2022. URL: <https://eco.rayon.in.ua/news/557903-v-ukraini-20-silskogospodarskikh-zemel-zaznali-degradatsii-cherez-viynu>.
4. Галіцина Н. Інструменти адміністративно-правового механізму реалізації концепції соціальної держави: вихідні положення. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2015. Вип. 6. Т. 2. С. 40–45.
5. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки. Постанова КМУ від 5.08.2020. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>
6. Загальне адміністративне право : підручник / І. С. Гриценко, Р. С. Мельник, А. А. Пухтецька та ін. ; за заг. ред. І. С. Гриценка. К. : Юрінком Інтер, 2015. 568 с.
7. Казміришин Е.О. Адміністративно-правові інструменти забезпечення реалізації державної політики у сфері європейської інтеграції України. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції № 5. 2019. С. 78–83. URL: http://apnl.dnu.in.ua/5_2019/19.pdf.
8. Карпенко Т. Екологічні збитки включають викиди шкідливих речовин в атмосферу й забруднення ґрунтів. 03.05.2023. URL: <https://uworld.news/news/rosiia-zruinuvala-35-naftobaz-v-1002596.html>.
9. Лях В.В. Інструменти адміністративно-правового забезпечення фінансової безпеки держави. *Юридична наука*. №2. 2020. С. 237–247.
10. Медяник В.А. Поняття та види інструментів адміністративного забезпечення державної соціальної політики. Прикарпатський юридичний вісник. №3. 2021. С. 44–48. URL.: http://www.pjv.nuoua.od.ua/v3_2021/12.pdf.
11. Мельник Р.С. Загальне адміністративне право в питаннях і відповідях : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 308 с.
12. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року. Закон України від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>
13. Про Цілі сталого розвитку України на період 2030 року. Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.
14. Резолюція 70/1, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 25.09.2015 «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 року». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU15167>.
15. Савицький О. Україна зможе подолати сміттєву кризу. Що передбачає ухвалений Радою закон? 20.06.2022. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/06/20/688345>.

16. Чернік С.Д. Сталий розвиток як основа екологічної політики України. *Наукові записки*. Серія: право. №9. 2020. С. 64–68.

17. Що робити із уламками від війни? ReStart Ukraine, UNDP Accelerator Lab. URL: <https://restartukraine.io/wardebris-ua/>.

REFERENCES:

1. *Administrativne pravo Ukrainy*. (2018). Povnyi kurs : pidruchnyk [Administrative law of Ukraine. Full course: textbook] / V. Halunko ta in. Kherson : Oldi-Plius, 446 s. [in Ukrainian].

2. *Administrativne pravo Ukrainy*. (2020). Povnyi kurs : pidruchnyk [Administrative law of Ukraine. Full course: textbook] / Halunko V., Dikhtiiievskiy P., Kuzmenko O. ta in. / za zah. red. V. Halunka, O. Pravotvorovoi. Vydannia tretie. Kherson: OLDI-PLIUS, 584 s. [in Ukrainian].

3. V Ukraini 20% silskohospodarskykh zemel zaznaly dehradatsii cherez viinu. Vydannia Raion.Eko 5.12.2022. [In Ukraine, 20% of agricultural land has been degraded due to the war. Vidyanya District. Eco 5.12.2022]. Retrieved from <https://eco.rayon.in.ua/news/557903-v-ukraini-20-silskogospodarskikh-zemel-zaznali-degradatsii-cherez-viynu>. [in Ukrainian].

4. Halitsyna N. (2015). Instrumenty administrativno-pravovoho mekhanizmu realizatsii kontseptsii sotsialnoi derzhavy: vykhidni polozhennia. [Tools of the administrative-legal mechanism for the implementation of the concept of the social state: initial provisions] *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu*. Seriiia «Iurydychni nauky». Vyp. 6. T. 2. С. 40–45. [in Ukrainian].

5. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi stratehii rehionalnogo rozvytku na 2021–2027 roky. [On approval of the State Strategy of Regional Development for 2021–2027] *Postanova KМУ vid 5.08.2020. № 695*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>. [in Ukrainian].

6. *Zahalne administrativne pravo : pidruchnyk* [General administrative law: textbook] / I. S. Hrytsenko, R. S. Melnyk, A. A. Pukhtetska ta in. (2015).; za zah. red. I. S. Hrytsenka. K. : Yurinkom Inter, 568 s. [in Ukrainian].

7. Kazmiryshyn E.O. (2019). Administrativno-pravovi instrumenty zabezpechennia realizatsii derzhavnoi polityky u sferi yevropeiskoi intehratsii Ukrainy. [Administrative and legal instruments for ensuring the implementation of state policy in the field of European integration of Ukraine] *Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii № 5*. S. 78–83. Retrieved from http://apnl.dnu.in.ua/5_2019/19.pdf. [in Ukrainian].

8. Karpenko T. Ekolohichni zbytky vkluchaiut vykydy shkidlyvykh rehovyn v atmosferu y zabrudnennia gruntiv. 03.05.2023. [Environmental damage includes emissions of harmful substances into the atmosphere and soil pollution.] Retrieved from <https://uworld.news/news/rosiia-zruinuvala-35-naftobaz-v-1002596.html>. [in Ukrainian].

9. Liukh V.V. (2020). Instrumenty administrativno-pravovoho zabezpechennia finansovoi bezpeky derzhavy. [Instruments of administrative and legal provision of financial security of the state] *Yurydychna nauka*. №2. S. 237–247. [in Ukrainian].

10. Medianyuk V.A. (2021). Poniattia ta vydy instrumentiv administrativnogo zabezpechennia derzhavnoi sotsialnoi polityky. [Concept and types of instruments of administrative support of state social policy] *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk*. № 3. S. 44–48. Retrieved from http://www.pjv.nuoua.od.ua/v3_2021/12.pdf. [in Ukrainian].

11. Melnyk R.S. (2018). *Zahalne administrativne pravo v pytanniakh i vidpovidiakh* [General administrative law in questions and answers: training. Manual] : navch. posib. Kyiv : Yurinkom Inter, 308 s. [in Ukrainian].

12. Pro Osnovni zasady (stratehiiu) derzhavnoi ekolohichnoi polityky Ukrainy na period do 2030 roku [About the Basic principles (strategy) of the state environmental policy of Ukraine for the period up to 2030]. *Zakon Ukrainy vid 28 liutoho 2019 roku № 2697-VIII*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>. [in Ukrainian].

13. Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku [On the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period until 2030] : *Ukaz Prezydenta Ukrainy No 722/2019 vid 30 zhovtnia 2019 roku*. *Ofitsiinyi visnyk Prezydenta Ukrainy*. (2019). No 21. Ct. 890 [in Ukrainian].

14. Rezoliutsiia 70/1, pryiniata Heneralnoiu Asambleieiu OON 25.09.2015 «Peretvorennia nashoho svitu: Poriadok denniy u sferi staloho rozvytku na period do 2030 roku». [Resolution 70/1, adopted by the UN General Assembly on 25.09.2015 "Transforming our world: Agenda for sustainable development for the period up to 2030"] Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/MU15167>. [in Ukrainian].

15. Savytskyi O. Ukraina zmozhe podolaty smittievu kryzu. Shcho peredbachaie ukhvalenyi Radoiu zakon? 20.06.2022. [Ukraine will be able to overcome the garbage crisis. What does the law adopted by the Council envis-

age?] Ekonomichna pravda. Retrieved from <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/06/20/688345>. [in Ukrainian].

16. Chernik S.D. (2020). Stalyi rozvytok yak osnova ekolohichnoi polityky Ukrainy. [Sustainable development as the basis of environmental policy of Ukraine.] Naukovi zapysky. Seriya: pravo. №9. S. 64–68. [in Ukrainian].

17. Shcho robyty iz ulamkamy vid viiny? [What to do with war debris?] ReStart Ukraine, UNDP Accelerator Lab. Retrieved from <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/06/20/688345>. [in Ukrainian].